

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN GIA ĐÌNH VÀ GIỚI

PGS.TS. LÊ NGỌC VĂN

Gia đình & biến đổi gia đình ở Việt Nam

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

GIA ĐÌNH

**VÀ BIẾN ĐỔI GIA ĐÌNH
Ở VIỆT NAM**

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Lê Ngọc Văn

Gia đình và biến đổi gia đình ở Việt Nam / Lê Ngọc Văn. - Tái bản lần 1. - H. : Khoa học xã hội, 2012. - 460tr. ; 24cm

ĐTTS ghi: Viện Khoa học xã hội Việt Nam. Viện Gia đình và Giới. - Thư mục: tr. 449-457

1. Gia đình 2. Biến đổi 3. Việt Nam

306.8509597 - dc14

KXH0007p-CIP

VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN GIA ĐÌNH VÀ GIỚI

PGS.TS. LÊ NGỌC VĂN

GIA ĐÌNH
VÀ BIẾN ĐỔI GIA ĐÌNH Ở VIỆT NAM
(Sách chuyên khảo)

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI
HÀ NỘI - 2012

MỤC LỤC

	Trang
LỜI GIỚI THIỆU	9
MỞ ĐẦU	13
Phần thứ nhất:	
NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ GIA ĐÌNH VÀ BIẾN ĐỔI GIA ĐÌNH	
	23
Chương 1: Những khái niệm then chốt nghiên cứu gia đình	25
1.1. Gia đình	25
1.2. Cấu trúc gia đình	32
1.3. Chức năng gia đình	36
1.4. Thiết chế gia đình	41
1.5. Văn hóa gia đình	47
1.6. Gia đình truyền thống	59
1.7. Gia đình hiện đại	69
1.8. Biến đổi gia đình	74
Chương 2: Những nhân tố ảnh hưởng đến biến đổi gia đình	93
2.1. Công nghiệp hóa và biến đổi gia đình	93
2.1.1. Khái niệm công nghiệp hóa	93
2.1.2. Công nghiệp hóa và biến đổi gia đình	95

2.2. Toàn cầu hóa và biến đổi gia đình	99	
2.2.1. Khái niệm toàn cầu hóa	99	
2.2.2. Biến đổi gia đình dưới tác động của toàn cầu hóa	107	
2.3. Nhà nước và biến đổi gia đình	115	
2.3.1. Quan điểm của Nhà nước về gia đình	115	
2.3.2. Tác động của Nhà nước đến biến đổi gia đình	117	
Chương 3: Các quan điểm lý thuyết tiếp cận nghiên cứu gia đình và biến đổi gia đình	129	
3.1. Quan điểm tiếp cận cấu trúc chức năng	129	
3.2. Quan điểm tiếp cận xung đột	234	
3.3. Cách tiếp cận theo thuyết trao đổi và lựa chọn hợp lý	135	
3.4. Cách tiếp cận theo thuyết tương tác biểu trưng và lý thuyết kịch	136	
3.5. Quan điểm tiếp cận nữ quyền	138	
3.5.1. Gia đình là trung tâm áp bức giới	138	
3.5.2. Cống hiến của các nhà nữ quyền trong nghiên cứu gia đình	143	
3.5.3. Những hạn chế của lý thuyết nữ quyền trong nghiên cứu gia đình	158	
Phần thứ hai:		
BIẾN ĐỔI GIA ĐÌNH Ở VIỆT NAM		169
Chương 4: Sự biến đổi chức năng gia đình	171	
4.1. Sự biến đổi chức năng kinh tế của gia đình	171	
4.1.1. Khái niệm chức năng kinh tế của gia đình	171	
4.1.2. Sự biến đổi chức năng kinh tế của gia đình	176	

4.2. Sự biến đổi chức năng sinh đẻ của gia đình	184
4.2.1. Khái niệm chức năng sinh đẻ của gia đình	184
4.2.2. Sự biến đổi chức năng sinh đẻ của gia đình	186
4.3. Sự biến đổi chức năng xã hội hóa của gia đình	199
4.3.1. Khái niệm xã hội hóa và chức năng xã hội hóa của gia đình	199
4.3.2. Gia đình Việt Nam truyền thống với chức năng xã hội hóa	210
4.3.3. Sự biến đổi chức năng xã hội hóa của gia đình	231
4.4. Sự biến đổi chức năng tâm lý - tình cảm của gia đình	244
4.4.1. Khái niệm chức năng tâm lý - tình cảm của gia đình	244
4.4.2. Sự biến đổi chức năng tâm lý - tình cảm của gia đình	247
Chương 5: Sự biến đổi cấu trúc gia đình	259
5.1. Sự biến đổi của quan hệ hôn nhân	259
5.1.1. Tuổi kết hôn	260
5.1.2. Không gian địa lý của sự lựa chọn hôn nhân	264
5.1.3. Tìm hiểu trước khi kết hôn	267
5.1.4. Tiêu chuẩn lựa chọn hôn nhân	271
5.1.5. Quyền quyết định hôn nhân	287
5.1.6. Nghi thức kết hôn	301
5.1.7. Mô hình nơi ở của cặp vợ chồng sau khi kết hôn	305
5.1.8. Vấn đề chung sống không kết hôn	312
5.2. Sự biến đổi của quan hệ vợ chồng	321
5.2.1. Quan niệm về người chủ gia đình	323
5.2.2. Phân công lao động giữa vợ và chồng	335

5.2.3. Quyền quyết định trong gia đình	356
5.2.4. Tiếp cận và kiểm soát các nguồn lực của gia đình	360
5.2.5. Bạo lực giữa vợ và chồng	364
5.3. Sự biến đổi quan hệ giữa các thế hệ trong gia đình	385
5.3.1. Quan hệ giữa người cao tuổi và con cháu	385
5.3.2. Quan hệ giữa cha mẹ với con cái	407
Phần thứ ba:	
QUAN ĐIỂM VÀ GIẢI PHÁP CHÍNH SÁCH VỀ NHỮNG VẤN ĐỀ ĐẶT RA TỪ SỰ BIẾN ĐỔI CỦA GIA ĐÌNH VIỆT NAM	
	421
1. Quan điểm về gia đình	423
2. Những vấn đề đặt ra từ sự biến đổi của gia đình Việt Nam	425
3. Các giải pháp - kiến nghị chủ yếu xây dựng gia đình Việt Nam thời kỳ công nghiệp hóa và hội nhập quốc tế	444
TÀI LIỆU THAM KHẢO	449

Lời giới thiệu

Với mỗi người chúng ta, gia đình gắn gũi với bất kỳ ai, già, trẻ, gái, trai - như là một tế bào của xã hội, một tổ ấm, một chốn đi về, và nhiều thứ khác nữa. Khi xem gia đình như một thiết chế xã hội cơ bản, một giá trị, Xã hội học dường như là chuyên ngành khoa học xã hội tiên phong trong các nghiên cứu lý luận và thực tiễn đối với một phổ rộng lớn các vấn đề có liên quan đến gia đình và biến đổi gia đình. Đặc biệt, trong hơn hai thập niên vừa qua, xã hội Việt Nam đã chứng kiến nhiều thay đổi mạnh mẽ, cùng với công cuộc Đổi mới và các quá trình công nghiệp hoá, đô thị hoá, hiện đại hoá và toàn cầu hoá... gia đình Việt Nam tất yếu cũng trải qua nhiều biến đổi. Để nhận diện thực trạng và những biến đổi như vậy, đã có khá nhiều nghiên cứu xã hội học hướng vào các chiều cạnh khác nhau của gia đình Việt Nam như một đối tượng nghiên cứu. Và có lẽ, đây cũng là một trong những lĩnh vực rộng lớn, phong phú và hứa hẹn phát hiện nhiều điều lý thú đối với xã hội học.

Tuy nhiên, cho dù đã có rất nhiều nghiên cứu đơn lẻ, cũng sẽ là một thách thức lớn đối với những ai nếu muốn thực hiện một nghiên cứu mang tính khái quát hóa và hệ thống hóa về những vấn đề cơ bản của gia đình và biến đổi gia đình ở Việt Nam hiện nay.

Cuốn sách mà các bạn đang cầm trên tay là một trong số những công trình thuộc loại như vậy. Chưa cần nói đến những thành công và khiếm khuyết của nó, chỉ riêng cách đặt vấn đề một cách khái quát qua tiêu đề cũng đã cho thấy nỗ lực mang